

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 43/2025-51

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcov Miroslava Duriša a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa **Slovenská republika, v mene ktorej konajú LESY Slovenskej republiky, štátny podnik**, Námestie SNP 8, Banská Bystrica, IČO 36 038 351, zastúpeného advokátkou Mgr. Alexandrou Para, Gagarinova 10/A, Bratislava, proti uzneseniu Okresného súdu Nitra č. k. 17C/17/2002-2946 zo 16. apríla 2024 takto

rozhodol:

- Uznesením Okresného súdu Nitra č. k. 17C/17/2002-2946 zo 16. apríla 2024 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
- Uznesenie Okresného súdu Nitra č. k. 17C/17/2002-2946 zo 16. apríla 2024 **zrušuje a vec vracia** Okresnému súdu Nitra na ďalšie konanie.
- Okresný súd Nitra **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **856,75 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 9. septembra 2024 a prijatou ústavným súdom na ďalšie konanie uznesením sp. zn. I. ÚS 43/2025 z 30. januára 2025 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového

protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozhodnutím všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľ navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť, vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie a priznať mu náhradu trov vzniknutých v konaní pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej pripojených vyplýva, že sťažovateľ ako žalobca 2 bol neúspešnou stranou v spore ním iniciovanom, v ktorom sa proti viacerým žalovaným domáhal určenia neplatnosti právnych úkonov, konkrétne prevodu majetku vykonaného na podklade štyroch dohôd o vydaní veci, a (po zmene petitu žaloby) aj určenia, že žalobca 1 – LESY Slovenskej republiky, štátny podnik, má k predmetu sporných dohôd právo hospodárenia.

3. Súd prvej inštancie rozsudkom vo veci samej žalobe čiastočne vyhovel. Na odvolanie žalovaných Krajský súd v Nitre (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 12Co/43/2021-2688 z 29. júna 2023 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“) v napadnutom výroku zmenil rozsudok súdu prvej inštancie a žalobu zamietol. Zároveň priznal žalovaným 1 až 4 voči sťažovateľovi nárok na náhradu trov prvoinštančného a odvolacieho konania v rozsahu 100 %.

4. Okresný súd nadväzne rozhodol o výške právoplatne priznaného nároku na náhradu trov konania a uznesením z 13. novembra 2023 vydaným vyšším súdnym úradníkom zaviazal sťažovateľa k povinnosti zaplatiť žalovaným 1 až 3 trovy konania vo výške 3 110 311,02 eur a žalovanému 4 trovy konania vo výške 934 546,88 eur do 30 dní od doručenia tohto uznesenia. Pri vyčíslení trov konania aplikoval § 10 ods. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) a pri určení hodnoty predmetu sporu vychádzal zo znaleckých posudkov predložených žalovanými po právoplatnom skončení konania.

5. Proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka sťažovateľ podal sťažnosť, v ktorej v podstatnom namietal nesprávne určenie výšky základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby. Podľa jeho názoru mal byť pri určení základnej sadzby tarifnej odmeny aplikovaný § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky, a nie § 10 ods. 2 vyhlášky. Taktiež namietal, že vypracované znalecké posudky mu neboli doručené a nemal možnosť sa k nim vyjadriť pred rozhodnutím vyššieho súdneho úradníka.

6. Napadnutým uznesením okresný súd zamietol sťažnosť sťažovateľa.

II.

Argumentácia sťažovateľa

7. Ťažiskovým predmetom ústavnej sťažnosti je spor o aplikáciu príslušného ustanovenia vyhlášky pri určení základnej sadzby tarifnej odmeny za jednotlivé úkony právnej služby. Sťažovateľ, opierajúc sa o závery nálezu ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 58/2021 (ZNaU 26/2021), uviedol, že pri aplikácii § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky má rozhodujúci význam vysporiadanie sa s tým, aké účinky má pre strany sporu meritórne rozhodnutie. Sťažovateľ nerozporuje, že na podklade výroku rozsudku o neplatnosti toho-ktorého právneho úkonu možno podľa § 34 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 3/2002 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise

vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „katastrálny zákon“) obnoviť stav pred vykonaním neplatného právneho úkonu, a teda zapísať do katastra nehnuteľností ako vlastníka pôvodného vlastníka nehnuteľností. Avšak v konkrétnom prípade bolo potrebné sa vysporiadať s tým, čo bolo skutočným obsahom predmetu konania a aký následok na hmotnoprávne postavenie strán sporu by mal určovací výrok rozsudku, ktorým by sa žalobe vyhovel, resp. či by bol výrok rozsudku vykonateľný a exekučne vymožiteľný. V tomto smere uviedol, že predmetom sporu bolo určenie neplatnosti dohôd o vydaní vecí, ktorými došlo k prevodu majetku. Je otázne, či by v prípade vyhovenia žalobe žalobcov bolo možné obnoviť vlastnícke právo sťažovateľa k nehnuteľnostiam, či by došlo k definitívnemu usporiadaniu vzťahov. Odpoveď na tieto otázky poskytol podľa názoru sťažovateľa krajský súd, ktorý sa v dôvodoch svojho rozhodnutia nestotožnil s názorom súdu prvej inštancie, že prípadné vyslovenie neplatnosti bude podkladom na to, aby bol obnovený zápis vlastníctva sťažovateľa v katastri nehnuteľností. K zmene prvoinštančného rozsudku a zamietnutiu žaloby došlo z dôvodu, že v prípade vyhovenia žalobe by nedošlo k zmene právneho postavenia sťažovateľa. Otázka platnosti dohôd o vydaní vecí mala len predbežný charakter, a preto nebol daný naliehavý právny záujem na určení týchto predbežných otázok. Na základe podanej žaloby by nedošlo k obnoveniu vlastníckeho práva sťažovateľa k nehnuteľnostiam, ktoré boli predmetom dohôd. Z toho sťažovateľ vyvodzuje, že predmetom konania bola určovacia žaloba, ktorej výsledkom by nebola konečná súdna ochrana, a preto mal okresný súd aplikovať § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. Po právoplatnom ukončení konania o určovacej žalobe by musela nasledovať v poradí ďalšia žaloba o určenie vlastníckeho práva.

8. Sťažovateľ namieta tiež postup okresného súdu týkajúci sa zistenia hodnoty nehnuteľností vo veci samej, ktorá tvorila základ pre určenie tarifnej odmeny advokáta za jeden úkon právnej pomoci. Okresný súd prevzal hodnotu nehnuteľností určenú k dňu začatia konania na súde. Rozhodujúcim okamihom je však okamih začatia poskytovania právnej služby (III. ÚS 600/2022). K prevzatiu zastupovania žalovaného 1 došlo niekedy v roku 2002, žalovaného 2 niekedy v roku 2008, žalovaného 3 niekedy v roku 2009 a k prevzatiu právneho zastúpenia žalovaného 4 došlo dňa 30. mája 2011. Správne mala byť hodnota nehnuteľností určovaná k času prevzatia právneho zastúpenia. Výška tarifnej odmeny preto vychádzala z nesprávneho základu.

9. Napokon sťažovateľ namieta, že mu pred rozhodnutím okresný súd nedoručil vypracované znalecké posudky. Poukazuje na nález ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 363/2023 a na to, že pri určovaní výšky trov konania je nutné dodržať základný štandard dokazovania, ktorý spočíva v možnosti vyjadriť sa k rozhodujúcemu tvrdeniu a dôkazu o ňom. Sťažovateľ sa o existencii posudkov dozvedel až pri doručení uznesenia vyššieho súdneho úradníka, voči ktorému podal sťažnosť. Znalecké posudky neboli súčasťou elektronického súdneho spisu, ale nachádzali sa v spise výlučne v listinnej podobe. Po doručení uznesenia vyššieho súdneho úradníka mal 10 pracovných dní na oboznámenie sa s nimi a na prípravu sťažnosti. Je v rozpore s právom na spravodlivé súdne konania, ak postačuje, aby sa o existencii znaleckých posudkov dozvedel sťažovateľ až v rámci uznesenia vyššieho súdneho úradníka a akékoľvek námietky mohol vzniesť v sťažnostnom konaní.

III.

Vyjadrenie okresného súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

10. Okresný súd vo svojom vyjadrení poukázal na odôvodnenie napadnutého uznesenia, na ktorého záveroch zotrval. Vyjadril presvedčenie, že nie je arbitrárne a je dostatočne zdôvodnené. Poukázal pritom aj na rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 492/2013, I. ÚS 111/2020, IV. ÚS 607/2024 a I. ÚS 310/2022.

III.2. Vyjadrenie zúčastnených osôb:

11. K ústavnej sťažnosti sa vyjadrili zúčastnené osoby 1 až 3 – Rímskokatolícka cirkev, Trnavská arcidiecéza (zúčastnená osoba 1), Rubrorum (zúčastnená osoba 2) a Rímskokatolícka cirkev, Žilinská diecéza (zúčastnená osoba 3), a osobitným, obsahovo podobným podaním sa k ústavnej sťažnosti vyjadrila aj Rímskokatolícka cirkev Biskupstvo Nitra (zúčastnená osoba 4).

12. Vo vzťahu k prvej námietke sťažovateľa o aplikácii nesprávneho ustanovenia vyhlášky sa zúčastnené osoby zhodujú so sťažovateľom v tom, že pre stanovenie výšky trov konania je potrebné sa vysporiadať so skutočným predmetom konania a jeho možnými (objektívnymi) hmotnoprávnymi dôsledkami. Žaloba sťažovateľa bola správne zvoleným prostriedkom ochrany jeho práv s poukazom na § 34 ods. 2 katastrálneho zákona, a zároveň bola objektívne spôsobilá zasiahnuť do hmotnoprávneho postavenia strán a ich majetkovej sféry (mohol a chcel dosiahnuť obnovenie svojho vlastníckeho práva). V prípade úspechu sťažovateľa v konaní, teda ak by preukázal neplatnosť reštitučných dohôd, by boli splnené všetky zákonné podmienky vyžadované pre obnovu zápisu vlastníckeho práva sťažovateľa k reštituovaným nehnuteľnostiam. Účinkom meritórneho rozhodnutia by bola zmena vlastníctva, t. j. nadobudnutie/strata konkrétnej peniazmi oceneľnej hodnoty.

13. Sťažovateľ sa však snaží navodiť dojem, že jeho žaloba bola od počiatku nesprávne zvolený prostriedok ochrany svojich práv. Dôvodom jej zamietnutia mala byť údajná absencia naliehavého právneho záujmu na určení neplatnosti reštitučných dohôd, a preto nemalo dôjsť ani k dokazovaniu či prejednaniu merita veci. Uvedené je však v úplnom rozpore so skutočnosťou, so závermi rozsudku krajského súdu. Účelom takéhoto ohýbania skutočností je snaha sťažovateľa vyhnúť sa povinnosti znášať trovy v zákonom predpokladanej výške. Hoci teraz sťažovateľ tvrdí opak, počas celého súdneho konania mal naliehavý právny záujem za jednoznačne preukázaný a vyvodzoval ho z § 34 ods. 2 katastrálneho zákona, na základe ktorého ho mal kataster spätne zapísať ako vlastníka reštituovaných nehnuteľností. Danosť naliehavého právneho záujmu napokon potvrdil prvoinštančný aj odvolací súd. Navyše, oba sudy konštatovali, že v prípade žaloby sťažovateľa ide o určovaciu žalobu podľa § 137 písm. d) Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), keď naliehavý právny záujem vyplýva priamo z osobitného predpisu (§ 34 ods. 2 katastrálneho zákona), preto ho sťažovateľ ani nemusí preukazovať. Nie je preto pravdou, že v prípade úspechu sťažovateľa by nebolo možné dosiahnuť zmenu jeho hmotnoprávneho postavenia. Po meritórnom rozhodnutí by nemusela nasledovať žiadna ďalšia žaloba (napr.

o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam), ale kataster by jednoducho zapísal sťažovateľa ako vlastníka.

14. Skutočným a jediným dôvodom zamietnutia žaloby krajským súdom bolo odlišné právne posúdenie otázky neplatnosti reštitučných dohôd, teda otázky meritórnej. Ťažiskovým argumentom sťažovateľa o neplatnosti reštitučných dohôd bolo tvrdenie o absencii právnej subjektivity oprávnenej osoby podpisujúcej reštitučné dohody. Tvrdil, že takáto osoba nie je v zmysle reštitučného zákona oprávnenou osobou, a preto považoval reštitučné dohody za absolútne neplatné. Prvostupňový súd sa s touto argumentáciou stotožnil a určil neplatnosť reštitučných dohôd. Odvolací súd sa však stotožnil s argumentáciou žalovaných a z dôvodu odlišného právneho posúdenia meritórnej otázky (ne)platnosti reštitučných dohôd, zamietol žalobu sťažovateľa. V prípade ak by bola žaloba zamietnutá pre nedostatok naliehavého právneho záujmu ako to tvrdí sťažovateľ, sudy by k posudzovaniu merita veci ani nepristúpili.

15. V nadväznosti na uvedené zúčastnené osoby poukazujú na odbornú právnu teóriu, a už ustálenú judikatúru ústavného súdu, z ktorej vyplýva, že v konaniach o určenie neplatnosti právnych úkonov týkajúcich sa prevodu nehnuteľností je pri výpočte trov konania nevyhnutné vychádzať z hodnoty predmetu sporu a aplikovať § 10 ods. 2 vyhlášky (napr. nálezy ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 184/2020, I. ÚS 176/2017).

16. K namietanému okamihu zistenia hodnoty predmetu sporu zúčastnené osoby tvrdia, že sťažovateľ nenamietal túto otázku v sťažnosti proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka. Preto je táto námietka v konaní pred ústavným súdom neprípustná a nemôže byť predmetom skúmania. Z opatrnosti však uviedli, že sťažovateľ viaže tento okamih až na štyri rozdielne skutočnosti, a to: (i) uzavretie zmluvy o poskytovaní právnych služieb, (ii) udelenie plnomocenstva, (iii) vykonanie prvého úkonu vo veci či (iv) ustanovenie na to oprávneným orgánom. Sám však presne neuvádza, ktorý z nich by sa mal použiť. Taktiež uvádza len obdobia v rozmedzí rokov, ku ktorým by sa mali nehnuteľnosti oceniť. Výklad sťažovateľa je ústavne neudržateľný, keďže poskytuje toľko spôsobov možnej interpretácie, že ani sám nebol schopný určiť presný okamih, ku ktorému by sa mali nehnuteľnosti oceniť. Predmetný výklad sa tiež prieči princípu právnej istoty a zákazu diskriminácie. Je nemysliteľné, aby v prípade účastníkov jedného konania prichádzala do úvahy možnosť zodpovednosti za trovy v rozdielnej výške. V jeho priebehu totiž mohlo dôjsť k zmene hodnoty nehnuteľnosti. Práve preto by sa mal posudzovať okamih určenia ceny nehnuteľností jednotne pre všetky strany. Iba takýmto spôsobom je chránená ich právna istota, keď môžu legitímne očakávať a odhadovať prípadnú výšku náhrady trov konania.

17. Vo vzťahu k doručovaniu znaleckých posudkov ohodnocujúcich predmet sporu pre účely trov konania zúčastnené osoby zdôraznili samostatnosť procesného postupu súdu, pokiaľ ide o rozhodovanie o náhrade a o výške trov konania, ktoré je oddelené od konania vo veci samej. Preto sa v tejto fáze konania neaplikujú v plnej miere všetky zásady a princípy meritórneho konania. Súd prvej inštancie rozhoduje o výške trov konania *ex offio* do 60 dní od právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej. Z tohto dôvodu Civilný sporový poriadok ani neustanovuje povinnosť súdu doručovať protistrane prípadné vyčíslenie trov, znalecké posudky či iné podklady potrebné pre rozhodnutie o trovách. Nedoručenie znaleckých posudkov preto nepredstavuje zásah do práv sťažovateľa. Sťažovateľ však mal zachovanú možnosť vyjadriť sa k predmetným znaleckým posudkom v sťažnosti proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka (IV. ÚS 176/2024), avšak žiadnu

konkrétnu námietku nevzniesol. Napokon tvrdia, že ak by mu boli znalecké posudky doručené na vyjadrenie, nemohol ani legitímne očakávať poskytnutie dlhšej lehoty na vyjadrenie, najmä ak je súd viazaný 60-dňovou lehotou na rozhodnutie. Sťažovateľ vedel o začatí plynutia 60-dňovej lehoty, preto mohol vydanie uznesenia legitímne očakávať a oboznámiť sa s prípadnými podkladmi na jeho vydanie, ktoré boli súčasťou spisu (je irelevantné, že neboli aj v elektronickom spise).

III.3. Replika sťažovateľa:

18. Sťažovateľ v replike doručenej ústavnému súdu 24. februára 2025 uviedol, že okresný súd nijakým spôsobom nespochybnil jeho argumentáciu. Poukázal iba na 4 rozhodnutia ústavného súdu bez konkrétnej argumentácie, z ktorých ani jedno nerozporuje tvrdenia sťažovateľa. Rozhodnutie ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 492/2013 sa týka určenia odmeny za jeden úkon právnej služby v konaní o žalobe o neplatnosť zmluvy o postúpení pohľadávky, rozhodnutie sp. zn. I. ÚS 111/2020 sa týkalo konania o žalobe o neúčinnosť právneho úkonu a rozhodnutie sp. zn. I. ÚS 310/2022 sa týkalo konania o žalobe o vypratanie nehnuteľnosti. V týchto rozhodnutiach ústavný súd vyslovil, že v tam uvedených situáciách sa odmena určuje podľa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky, t. j. ako neoceniteľný spor. Napokon rozhodnutie sp. zn. IV. ÚS 607/2024 sa týkalo sporu o určenie vlastníckeho práva, postupovalo sa podľa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky, pričom hodnota sporu bola určená až v znaleckom posudku predloženom po skončení konania vo veci samej a hodnota predmetu sporu nebola určená v čase začatia poskytovania právnych služieb. K stanovisku zúčastnených osôb sa sťažovateľ nevyjadril.

IV.

K ústnemu pojednávaniu

19. Ústavný súd upustil od ústneho pojednávania, keďže na základe podaní účastníkov konania je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci [§ 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)].

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

20. Podstata ústavnej sťažnosti spočíva v tvrdení sťažovateľa o porušení jeho základných práv napadnutým uznesením okresného súdu z dôvodu nesprávnej aplikácie právnych noriem pri určovaní výšky náhrady trov konania, ktorá mala za následok neprijateľný zásah do jeho majetkovej sféry.

21. Ústavný súd v prvom rade zdôrazňuje, že nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Z tohto postavenia vyplýva, že úlohou ústavného súdu nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa zásadne obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách (m. m. I. ÚS 19/02,

I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05). Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu iba vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, I. ÚS 117/05).

22. Vo vzťahu k predostretej sťažnostnej argumentácii ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, v zmysle ktorej do obsahu základného práva na spravodlivé konanie (podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) patrí aj právo účastníka konania (strany sporu) na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu. Preto odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04). Splnenie povinnosti odôvodniť rozhodnutie je preto vždy posudzované so zreteľom na konkrétny prípad (porovnaj napríklad rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Georgiadis proti Grécku z 29. 5. 1997, sťažnosť č. 21522/93).

23. Obsahom práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako aj práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je *ratione materiae* aj právo na rozhodnutie o trovách konania, resp. o náhrade trov konania v súlade so zákonom (rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Robins proti Spojenému kráľovstvu Veľkej Británie a Severného Írska z 23. 9. 1997).

24. V prípadoch, keď sťažovatelia namietajú porušenie svojich ústavou, resp. dohovorom garantovaných práv rozhodnutím všeobecného súdu týkajúcim sa náhrady trov konania, je však ústavný súd zdržanlivý, vychádzajúc z toho, že problematika trov konania má vo vzťahu k predmetu konania pred všeobecnými súdmi akcesorickú povahu, a preto k zrušeniu napadnutého výroku o trovách konania pristupuje skutočne iba výnimočne (porovnaj m. m. IV. ÚS 45/06, I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011, IV. ÚS 583/2018). To však ale neznamená, že rozhodnutiami o trovách konania nemôže dôjsť k porušeniu práv sťažovateľov. K porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru môže dôjsť postupom všeobecného súdu, ktorý je založený na celkom zjavne nesprávnej interpretácii a aplikácii príslušných ustanovení zákona upravujúcich náhradu trov konania, v ktorom sú obsiahnuté črty svojvôle a taktiež v prípade, ak je odôvodnenie súdneho rozhodnutia vo vzťahu k výrokom o náhrade trov konania celkom nedostatočné, t. j. nepreskúmateľné (IV. ÚS 348/2011, IV. ÚS 341/2012, II. ÚS 837/2015).

25. Kľúčovou námietkou, s ktorou sa sťažovateľ obracia na ústavný súd, je otázka správnosti aplikácie konkrétneho ustanovenia vyhlášky použiteľného v danom prípade [§ 10 ods. 2 vyhlášky *versus* § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky], pretože od toho závisí výška priznanej náhrady trov konania.

26. Z § 9 ods. 1 vyhlášky v znení účinnom v čase rozhodovania vyplýva, že základná sadzba tarifnej odmeny sa stanoví podľa tarifnej hodnoty veci alebo druhu veci, alebo práva a podľa počtu úkonov právnej služby, ktoré advokát vo veci vykonal, ak táto vyhláška neustanovuje inak. Podľa § 10 ods. 2 vyhlášky ak nie je ustanovené inak, považuje sa za tarifnú hodnotu suma peňažného plnenia alebo cena veci alebo práva, ktorých sa právna služba týka, určená pri začatí poskytovania právnej služby; za cenu práva sa považuje aj hodnota pohľadávky, hodnota záväzku a hodnota veci,

o ktorej vlastníctvo sa vedie spor alebo ktorej vydanie je predmetom súdneho sporu. V zmysle § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby je jedna trinástina výpočtového základu iba v prípade, ak nie je možné vyjadriť hodnotu veci alebo práva v peniazoch alebo ju možno zistiť len s nepomernými ťažkosťami.

27. Otázkou oceníteľnosti predmetu konania je, zohľadňujúc vlastnú judikatúru ústavného súdu, potrebné skúmať v každom prípade jednotlivito so zreteľom na účinky meritórneho rozhodnutia súdu na strany konania, resp. na možnú zmenu hmotnoprávneho postavenia strán konania (II. ÚS 226/2012, II. ÚS 492/2013, I. ÚS 92/2020, I. ÚS 111/2020).

28. Ústavný súd už opakovane judikuje i to, že pri vyčíslení trov konania pri určovacích sporoch sa rozlišujú dve kategórie. Do prvej kategórie patria spory, ktorých predmetom je definitívne určenie a výsledkom je rozsudok, ktorého účinkom je nadobudnutie konkrétnej (peniazmi oceníteľnej) hodnoty. Ak napríklad žalobca uspeje v spore o určenie vlastníckeho práva, nehnuteľnosť je definitívne katastrálne zaevidovaná ako jeho majetok, a preto je úplne opodstatnené, aby sa za tarifnú hodnotu veci považovala cena, resp. hodnota nehnuteľnosti. Druhú kategóriu tvoria spory, ktorých predmetom nie je definitívne určenie, ale určenie *quasi* prejudiciálne – na účely vysporiadania iného právneho vzťahu. Pôjde o určovacie spory, ktorých výsledkom nebude konečná súdna ochrana, ale na účel dosiahnutia jej definitívneho hmatateľného účinku sa nárok musí žalovať samostatne zo zákonných dôvodov. V týchto prípadoch nie je možné hodnotu predmetu sporu vyjadriť v peniazoch, čo opodstatňuje aplikáciu § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky (I. ÚS 58/2021).

29. Vzťahnuc uvedené na prípad sťažovateľa, na prvý pohľad sa nejaví, že by okresný súd vykladal ustanovenia relevantnej právnej normy nesprávne alebo svojvoľne, ak na vec aplikoval § 10 ods. 2 vyhlášky. Ako vyplýva z napadnutého uznesenia, okresný súd prihliadol na obsah spisu a najmä na rozhodnutie krajského súdu, z ktorého bez najmenších pochybností vyplýval zámer sťažovateľa obnoviť vlastnícke právo k nehnuteľnostiam, o čom svedčal aj spôsob, akým preukazoval svoj naliehavý právny záujem na určení neplatnosti prevodu majetku, ktorý opieral o § 34 ods. 2 katastrálneho zákona. Túto skutočnosť potvrdil aj sťažovateľ vo svojej sťažnosti proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka, v ktorej uviedol, že vo veci samej podal návrh na úpravu žalobného petitu, ktorým sa domáhal určenia svojho vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, avšak súd tento návrh nepripustil. Predmetom konania až do jeho konca bolo stále pôvodne navrhované určenie neplatnosti právnych úkonov prevodu majetku na základe dohôd o vydaní nehnuteľností. Krajský súd rozsudok súdu prvej inštancie zmenil a žalobu zamietol. Dôvodom zamietnutia žaloby nebola absencia naliehavého právneho záujmu na určení neplatnosti reštitučných dohôd tak, ako sa to snaží prezentovať sťažovateľ, ale výlučne iné právne posúdenie meritórnej otázky, t. j. otázky (ne)platnosti reštitučných dohôd (bližšie pozri body 42 – 55 rozhodnutia krajského súdu, pozn.). Účinkom takéhoto meritórneho rozhodnutia by potom bola zmena vlastníctva, t. j. nadobudnutie/strata konkrétnej peniazmi oceníteľnej hodnoty.

30. S výsledkom konania vo veci samej korešpondoval i záver okresného súdu vyplývajúci z napadnutého uznesenia, v ktorom okresný súd poukázal na judikatúru ústavného súdu (I. ÚS 184/2020, I. ÚS 176/2017 a iné) a na to, že ak sa rozhoduje o neplatnosti právneho úkonu, okresný úrad vyznačí stav pred týmto právnym úkonom (§ 34 ods. 2 katastrálneho zákona),

a preto tento druh žaloby je svojím spôsobom žalobou o určenie vlastníckeho práva, ktorého predmet je vždy oceniteľný peniazmi.

31. Možno preto prisvedčiť záveru okresného súdu i tvrdeniam zúčastnených osôb, že konanie o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam je v zásade konaním, ktorého predmet možno oceniť peniazmi. Naproti tomu je však otázne, či vo veci sťažovateľa išlo o takýto predmet sporu, ktorý bol objektívne oceniteľný peniazmi, lebo keď sa sťažovateľ pokúsil o zmenu žaloby, súd tento návrh dvakrát zamietol, resp. nepripustil zmenu žalobného petitu na určenie vlastníckeho práva, a predmet sporu tak zjavne zostal a pokračoval podľa pôvodnej žaloby o určenie absolútnej neplatnosti právneho úkonu – neplatný prevod majetku na podklade reštitučných dohôd (k tomu body 1, 46 a 36 rozsudku krajského súdu).

32. Bolo preto povinnosťou okresného súdu predovšetkým definovať predmet sporu tak, aby o ňom nebola pochybnosť, ako to vyplýva aj z judikatúrnych východísk ústavného súdu (m. m. I. ÚS 93/2021, III. ÚS 114/2021, I. ÚS 87/2022, IV. ÚS 238/2022, III. ÚS 420/2022, III. ÚS 499/2022, III. ÚS 91/2023, IV. ÚS 4/2023, II. ÚS 148/2023, IV. ÚS 353/2023, IV. ÚS 378/2023, IV. ÚS 95/2024, v zmysle ktorých by všeobecné súdy mali na začiatku sporu v prvom rade riadne ustáliť jeho predmet a zodpovedať otázku, ako sa meritórne rozhodnutie (či už vyhovujúce, alebo zamietavé) prejaví v právnej sfére všetkých jeho strán.

33. Okrem toho nemožno opomenúť, že pri uvažovaní o aplikácii § 10 ods. 2 vyhlášky je potrebné zaoberať sa i otázkou, či výška peňažného plnenia alebo cena veci alebo práva, ktorých sa právna služba týka, bola určená pri začatí poskytovania právnej služby. Úmyslom zákonodarcu v tomto smere bolo zabezpečiť väčšiu ochranu klienta ako spotrebiteľa, aby sa tak odmena za poskytovanie právnej služby stala viac predvídateľnou.

34. K samotnej aplikácii § 10 ods. 2 vyhlášky sa ústavný súd napokon vyjadril už aj vo svojom uznesení sp. zn. III. ÚS 635/2015 zo 16. decembra 2015, v ktorom uviedol, že ak nebola hodnota predmetu sporu, a tým i hodnota právnej služby určená už pri začatí súdneho konania, resp. v dobe začatia poskytovania právnej služby, ako to má na mysli § 10 ods. 2 vyhlášky, je možné dospieť len k jedinému logickému záveru, a to že hodnotu predmetu poskytovanej právnej služby nie je možné vyjadriť v peniazoch, a preto bolo potrebné vypočítať odmenu podľa tarifnej sadzby § 11 ods. 1 uvedenej vyhlášky. Iný záver by mal za následok neakceptovateľnú neistotu klienta týkajúcu sa výšky odmeny advokáta za vykonané úkony právnej služby až do doby konečného rozhodnutia súdu (obdobne sp. zn. II. ÚS 246/2015).

35. Okresný súd k aplikácii daného ustanovenia vyhlášky takto nepristupoval. Ako vyplýva z príloh pripojených k ústavnej sťažnosti, hodnota predmetu sporu nebola v konaní vo veci samej dokazovaná, pretože pre rozhodnutie o určenie neplatnosti právnych úkonov bola v okolnostiach danej veci celkom bez významu. Žalovaní predložili okresnému súdu znalecké posudky po právoplatnom skončení konania vo veci samej a pred tým, než vyšší súdny úradník rozhodoval o výške trov konania. Predložením znaleckého posudku žalovaní tvrdili a preukazovali procesnú skutočnosť rozhodnú pre posúdenie výšky náhrady trov konania a z nich okresný súd pri rozhodovaní o trovách konania evidentne vychádzal. Okresný súd v napadnutom uznesení uvádza, že hodnota predmetu sporu bola určená k dňu začatia súdneho konania, avšak súčasne potvrdzuje, že znalecké posudky, ktoré túto hodnotu určili k danému dňu, boli vyhotovené a stranou sporu predložené až v rámci štádia konania, v ktorom sa rozhodovalo o výške jeho trov,

teda po skončení konania vo veci samej. Z uvedeného je zrejmé, že okresný súd sa pri aplikácii § 10 ods. 2 vyhlášky obmedzil iba na posúdenie otázky (ne)oceniteľnosti predmetu konania a po jej zodpovedaní sa už ďalej nezaoberal momentom určenia hodnoty sporu tak, ako to vyžaduje právna norma, a ani tým, či v danom prípade neprichádza do úvahy aplikácia § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. Nastolenú právnu dilemu týkajúcu sa aplikácie § 10 ods. 2 vyhlášky tak neposúdil vo všetkých jej aspektoch a jeho záver v prospech použitia tohto ustanovenia sa tak javí byť predčasným.

36. Preto ústavný súd konštatuje, že okresný súd rezignoval na svoju povinnosť odôvodniť prijaté rozhodnutie tak, aby bolo dostatočným podkladom na výrok, ktorým určil výšku náhrady trov konania. Z hľadiska aplikácie dvoch do úvahy prichádzajúcich ustanovení vyhlášky nezodpovedal všetky právne a skutkovo relevantné otázky a takýto postup nemožno považovať za ústavne udržateľný. Na základe uvedených skutočností dospel k presvedčeniu, že okresný súd svoje závery týkajúce sa výroku o výške trov konania neodôvodnil ústavne súladným spôsobom, v dôsledku čoho došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

37. Hoci ústavný súd konštatoval, že okresný súd ústavne neakceptovateľným uznesením porušil základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu, vo vzťahu k základnému právu na vlastníctvo dospel k záveru, že toto pochybenie všeobecného súdu *per se* nepredstavuje zásah do základného práva sťažovateľa vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu, a to najmä s ohľadom na skutočnosť, že predmetom rozhodovania bola výška trov konania a o tejto otázke bude znova rozhodovať okresný súd. Preto ústavný súd ústavnej sťažnosti v tejto časti nevyhovel [(§ 133 ods. 1 *a contrario* zákona o ústavnom súde); bod 4 výroku tohto nálezu].

38. V závere ústavný súd dáva do pozornosti i uznesenie sp. zn. PLz. ÚS 2/2025 zo 14. mája 2025 vo veci zjednotenia právnych názorov, podľa ktorého pri určení základu pre tarifnú hodnotu jedného úkonu právnej služby v rámci právoplatne priznaného nároku na náhradu trov konania je potrebné zvažovať viacero aspektov, a to v prvom rade, zvlášť pokiaľ ide o určovacie žaloby, sa starostlivo vysporiadať so skutočným obsahom predmetu sporu, o čo v spore stranám skutočne ide a aký dopad má na nich výsledok sporu. Vo vzťahu k rozhodnutiu o trovách konania je nutné, aby konajúce súdy dôsledne zvažovali reálny dopad účinkov meritórneho rozhodnutia do právnej sféry sporových strán, resp. aký vplyv mal na zmenu hmotnoprávneho postavenia účastníkov predmetného konania. V tejto súvislosti nemožno opomenúť ani premisu, že predmet sporu určuje žalobca ako *dominus litis*, to i z hľadiska výšky tarifnej odmeny advokáta.

39. Ústavný súd v súvislosti s návrhom sťažovateľa na zrušenie napadnutého uznesenia a vrátenie veci okresnému súdu dospel k záveru, že pre dosiahnutie nápravy vo veci je nevyhnutné, aby tomuto návrhu vyhovel (bod 2 výroku tohto nálezu). Okresný súd je v ďalšom konaní vo veci podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde viazaný právnym názorom ústavného súdu vyjadreným v tomto náleze.

VI. Trovy konania

40. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania celkom v sume 856,75 eur (bod 3 výroku tohto nálezu). Pri výpočte trov právneho zastúpenia vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (§ 11 ods. 3, § 16 ods. 3, § 18 ods. 3 vyhlášky). Základná sadzba tarifnej odmeny za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2024 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu) je 343,25 eur a hodnota režijného paušálu je vo výške 13,73 eur. Pokiaľ ide o ďalší úkon právnej služby, repliku k stanovisku okresného súdu, ústavný súd konštatuje, že neobsahuje nové, resp. ústavnoprávne relevantné skutočnosti, ktoré mu nie sú známe, preto odmenu za uvedený úkon nepriznal. K odmene bola pripočítaná daň z pridanej hodnoty, ktorej platcom je právna zástupkyňa sťažovateľa.

41. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označenej v záhlaví tohto nálezu, a to do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. mája 2025

Jana Baricová
predsedníčka senátu